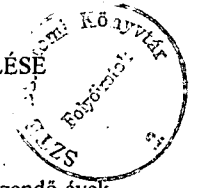

54854

54854 / 163

Megalkuvás nélkül a humánus szellemében

A MÓDSZERTANI KÖZLEMÉNYEK SZERKESZTŐ BIZOTTSÁGÁNAK ÜLÉSE
BUDAPEST, 2001. OKTÓBER 3.

Tisztelt Szerkesztő Bizottság! Kedves Munkatársak!

Az új évezred nyitányán már jobbára túl vagyunk. Hogy mit hoznak az elkövetkezendő évek, évtizedek, bizonyosak nem lehetünk. Derülásra nem sok az okunk, hisz számos nyugtalanító kihívással kell szembenéznünk nap mint nap. Veszélyes és beláthatatlan következményeik miatt fölöttük szemet hunyni, vagy közömbösen elmenni mellettük – félelemből vagy más megfontolásból –, nagyfokú felelőtlenség, megbocsáthatatlan bűn lenne. Önmagunkkal és mindenfajta emberi közösséggel szemben! Érdembeli előre lépésre viszont csak akkor számíthatunk, ha föl vesszük ellenük a harcot, a küzdelmet: élő lelkiismerettel, emberhez méltó felelősséggel, kölcsönös megértéssel, összefogással, következetes és lankadatlan tenniakarással.

– Korunk legszörnyűbb kihívása a terrorizmus. Nemcsak a világot megdöbbentő, az egész emberiséget sokkoló terrorcselekményekre kell gondolnunk, hanem mindenfajta szörnyűsége, erőszakra, kegyetlenkedésre, amely ott leselkedik ránk mindenütt. Otthonaink tévéjében (akció, krimi, horror, thriller filmek formájában), a szenzációt hajhászó újságainkban éppúgy, mint szűkebb vagy tágabb környezetünkben. Számúznunk kellene mindenünnen és minden formájában! Meggyőződésünk, hogy a kirekesztés, a bosszú, a megtorlás nem hathatós fegyver ellene: csak újabb és újabb ellenakciót váltana ki. Méltóbb, célravezetőbb, ha a humánus, az élet szépségeinek, a kövendő emberi értékeknek az erősítésével, védelmével és gyakorlatával vesszük föl ellene a harcot.

– A megalázó és jogtalan kitelepítések a szülőföldről, az elkeseredett emberek ezreinek menekülése otthonaikból szintén korunkhoz kötődő valóság. A sok igazságtalan és diszkriminatív intézkedések elkerülése végett ideje lenne már, ha egy nemzetek fölötti fórum garantálná a szülőföldjükön élő kisebbségek teljes körű jogait, ottani boldogulásuk minden feltételét, és nem csak az adott ország belügyeként kezelnék azokat. Sok-sok konfliktus, emberi tragédia válna elkerülhetővé ezáltal, nem is beszélve arról, hogy megerősítést nyerne a népek egymásra utaltságának, kölcsönös megbecsülésének a gondolata is.

– Az önzés, az anyagiasság, a gátlástalan meggazdagodás ugyancsak szembeötlő, irritáló velejárója korunknak, amely perifériára szorította a szeretetet, az önzetlenséget, a megértést, a segítőkészséget, az emberi tisztességet és becsületességet, de szociális érzékenységünket is. Mindazt, ami emberré teszi az embert.

– Nyugtalanító jelensége korunknak a társadalom egyre mélyülő megosztottsága, polarizációja is (hajléktalanok, szegénységben élők, multimilliomosok), mert konfrontációt kiváltó oka, forrása lehet az elkövetkezendő esztendőknél, sok-sok más és egyéb következményeivel együtt. Szükségszerűen vetődik föl ennek következtében az állandó odafigyelés és szociális gondoskodás kérdése, a tanulásban az esélyegyenlőség megteremtése, valamint anyagi és társadalmi helyzettől függetlenül: az igazi tehetségek kibontakozásának elősegítése, támogatása.

– Kortűnet a különféle szenvedélybetegségek (alkohol, dohányzás, drog), a félelmetes járványok (AIDS), a pusztító népbetegségek (rák, szív, érrendszer) térhódítása is. Életbevágóan fontos társadalmi közügyként kellene orvosolnunk valamennyit! Elodázhatatlan ezért: az egészségügy és az egészséges életmód feltételeinek megnyugtató biztosítása, a tartalmas szabadidős tevékenység lehetőségeinek kibővítése, a sztár sportkultusszal szemben az „Ép testben ép lélek” gondolatát valóra váltó tömegsport megteremtése.

– A modern kor technikai vívmányainak, a tömegkommunikációs eszközöknek (TV, videó, Internet) egyeduralma is egyre nyilvánvalóbbá vált korunkban. Mellőzésükre senki nem gondolhat komolyan, de ellensúlyozására megérett az idő: a katarzist nyújtó művészetek világának előtérbe helyezésével, a méltánytalanul háttérbe szorított olvasáskultúra megerősítésével, a családok és más emberi társulások, közösségek megerősítésével, a személyes emberi kommunikációra épülő, értékörző és megtartó szerepének igénybe vételével. Természetesen hangsúlyozva a médiák és a sajtóorgánumok nagyobb felelősségét is emberi és nemzeti értékeink közvetítésében.

– Az ember elgépiesedésének és cinizmusának is szemtanúi lehetünk, olyan kísérő jelenségekkel mint közöny, szabadosság (nemcsak a szexben!), agresszivitás, felelőtlenség, tiszteletlenség, gátlástalanság, érzelmi sivárság, alapvető erkölcsi normák semmibe vevése. Az arculatváltás, a moralitás, az emberi értékrend helyreállítása széles körű társadalmi összefogást igényel, amelyben – iskoláink mellett – a fölnevelő családok, a nagy múltú történelmi egyházak, de az egész társadalom közreműködése és feddhetetlen példamutatása is elengedhetetlenül szükséges.

– Tény az is, hogy nemcsak a társadalmat, hanem a természet világát, a közvetlen környezetünket is számos veszély fenyegeti. Az egyre gyakoribb természeti katasztrófák, az emberi felelőtlenségből adódó környezetszennyeződések, a tudományos kutatások, mérések alapján várható légköri és éghajlati változások mind-mind olyan jelzések, hogy a természet- és környezetvédelem területén is határozottabban kellene lépnie a világnak, mindaddig, amíg nem késő.

Gyors és látványos változásra, előre lépésre a felsorolt s leginkább jellemző korkihívásokkal szemben – a kívánatos egyetértés és széles körű összefogás mellett sem számíthatunk. Ez azonban nem szegheti kedvünket, nem ingathatja meg hitünket és tenniakarásunkat, hogy szilárd meggyőződéssel és halogatás nélkül cselekedjünk. Mindannyian! Ki-ki a maga területén és posztján!

A valóságot, amely alapja minden emberi tevékenységnek, s amelynek megváltoztatására, jobbítására törekedett mindenkor az emberiség színe-java, *iskoláink munkájában* s ennek szolgálataiban álló *folyóiratunk szerkesztésében, laptervében* sem hagyhatjuk figyelmen kívül. Ez képtelenség, céltévesztett gyakorlat is lenne, hisz enélkül az *életre, a valóság megismerésére, kihívásainak leküzdésére való nevelés* üres frázissá, pusztá demagógiává válna.

A *fölvázolt helyzetekből* – közvetve és közvetlenül – kiviláglik iskoláink és folyóiratunk *alapvető szerepe és célja*, de számos *konkrét tennivalója és feladata* is. Az áttekinthetőség, a kiemelés szándékával most mégis számbavesszük ezeket.

Iskoláink – az ügy érdekében – oktató munkájuk igényességével, személyiség- és jellemformáló tevékenységük fokozásával, a kerettantervek emberi értékeinek élményszerű, meggyőző és maradéktalan átadásával tehetik a legtöbbet.

Folyóiratunk a jelzett iskolai törekvések maximális segítségét, támogatását előtérbe helyezve és a kor kihívásaira odafigyelve: *legfőbb célját* abban látja, hogy időt álló igaz pedagógiai értékek közvetítésével elősegítse a világ – a költő Nagy László szavaival élve – emberi arculatának megőrzését. Ennél fontosabb s joggal elvárt kötelessége korunkban nemigen lehet egy folyóiratnak, mint hogy megalkuvás nélkül a humánus szellemében teljesítse is legfőbb feladatát.

Legfontosabb tennivalóink e cél érdekében a következők:

1. Az igényesség kritériumai oktató-nevelő munkánkban, iskolai tevékenységünkben
2. A tervezés, a felkészülés jelentősége, megvalósításának gyakorlati formái
3. A személyiség- és jellemformálás hatékonyságának elvi és gyakorlati kérdései
4. A széles körű és összehangolt nevelői bázis megteremtésének gyakorlati kérdései az iskola vezetésében és mindennapos gyakorlatában
5. Az erkölcsi, az érzelmi, a közösségi nevelés lehetőségei, eredményes módszerei és eljárásai
6. Az egészséges életmódra, a környezetvédelemre nevelés tanu:án és iskolán kívüli lehetőségei, célravezető megoldásai
7. A kulturált magatartás, viselkedés, az igényes és udvarias anyanyelvhasználat, az önfegyelem, felelősségérzet időszzerű kérdései
8. Jelentős évfordulóink és nemzeti ünnepeink szerepe múltunk, nemzeti értékeink és nagyjaink megbecsülésében
9. A nép-, az iskolai és regionális hagyomány ápolásának lehetőségei oktató-nevelő munkánkban
10. Nyitottság és tolerancia a népek, nemzetiségek megismerésére, emberi és kulturális értékeik befogadására, kölcsönös tiszteletben tartására
11. Emberi értékek, példaképek a kerettantervekben, e lehetőségek megtervezésének, meggyőző tanításának módszertani kérdései
12. Az élményszerű, az értelemre-érzelemre egyaránt hatni tudó tanítás feltételei, sikeres eljárásai

13. Az alkalmazóképes tudást, gondolkodást, a különböző képességek fejlesztését elősegítő gyakorlás változatos formái, módszeres eljárásai

14. A számonkérés, a permanens ellenőrzés szerepe a tanítás-tanulás folyamatában

15. Az eredményes tanulási módok és azok megtanításának kérdései

16. A főlzárkóztatás tartalmi vonatkozásai és megvalósításának bevált módszerei

17. A tehetségek fölismerésének kérdései, a tehetséggondozás formái, gyakorlati megoldásai

18. A szabadidő értelmes eltöltésének iskolai és iskolán kívüli lehetőségei és módszertani kérdései

19. Az olvasáskultúra megerősítésének feltételei, célravezető eljárásai

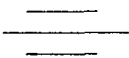
20. Az irodalom és a társművészetek szerepe az esztétikai ízlés, a harmonikus személyiség formálásában

21. Érték és értéktelenség, értékrend és moralitás az életben, a társadalomban, a bennünket körülvevő világban.

Korunk elvárásai tükröződnek ezekben a felsorolt laptervi feladatainkban. Megvalósításukhoz hit, ügyszeretet, türelem és idő kell. Ha valamennyi adott, meggyőződésem, hogy az eredmény, a siker sem maradhat el.

DR. DOBCSÁNYI FERENC

A Módszertani Közlemények főszerkesztője

DR. VARGA ISTVÁN

főiskolai tanár

SZTE Juhász Gyula Tanárképző Főiskolai Kar

Szeged

A családról a két világháború között

1930-ban 735.076 hat éven felüli írástudatlan volt hazánkban. A 6 éven felüli lakosság 9,6%-a. Ebből 85% paraszt, 15% munkás. Szabolcs megye vezetett az analfabétizmus terén 20%-kal. A törvényhatósági jogú városok közül Kecskemét állt az első helyen (a külterületi lakosság 56%-a volt), majd Hódmezővásárhely és Debrecen következett (szintén nagy külterületi lakossággal). Szegeden és környékén az 1920-as népszámlálás alkalmával 16.970 analfabétát írtak össze, számuk 1935-re csupán 8520-ra csökkent. (Szeged is jelentős külterületi lakossággal rendelkezett ekkor).¹ A tárgyilagosság kedvéért írjuk le Kornis Gyula alapján: 1910-ben Magyarországon a lakosságnak 15%-a volt analfabéta, Belgium lakosságának 25,2%-a, Olaszországnak 37,5%-a, Görögországnak 60,8%-a, Portugáliának 71,2%-a nem tudott írni-olvasni.²

Megdöböntöek voltak a kor gyermekeinek élelmezési hiányai is (1935-ben). Az adatokat a szegedi egyetem Közegészségtani Intézete gyűjtötte össze, és publikálta a helyi sajtóban, a Délmagyarországban. A belváros gyermekeinek 11%-a nem kapott tejet, 64%-a nem kapott elég zöldfözeléket, 27%-a nem ehetett elég gyümölcsöt, 6%-a még vasárnap sem evett húst, 1%-ának hiányzott az elegendő zsír, 4%-a egyetlen tojást sem kapott hetenként. Ennél sokkal rosszabb volt a tanyai gyermekek helyzete. Ma már egy kicsit el is kell gondolkozni az okokon, hogy megérthessük ezt. A korabeli felmérés szerint a gyermekek 87%-a nem kapott tejet, 32%-a kéthetente csupán egyszer kapott hústelt, 44%-a nélkülözötte a tojást. Főleg tésztalevest, száraztésztákat, káposztát, babot, burgonyát fogyasztottak.³

A kor rettegett betegsége a tbc volt, szenvedélybetegsége pedig az alkoholizmus. Még a népiskolai értesítő belső lapjait is fel kellett használni egészségnevelési ismeretek terjesztésére. A két világháború között tevékenykedő pedagógusok hősiess munkát végeztek a munkahelyeiken, tudva